

MILO CIPRA (1906.—1985.)

In memoriam

Petar Zdravko Blajić

Iako je bio već u godinama u kojima se i ne bismo trebali čuditi pohodu »sestrice smrti« ipak je ta »sestrica« na životna vrata profesora Mile Cipra prilično naglo pokucala. Najveći dio svoga radnog vijeka prof. Milo Cipra proveo je u Zagrebu u kojemu je i otpočnuo. Sin Bosne ponosne, Varešanin, vraćat će se svojoj Bosni i svojim mislima i kroz svoja djela. Drago mu je bilo šehar Sarajevo i sva Bosna, ali znao je da srce Domovine življe kuca u bijelom Zagrebu i da mu on može više pružiti.

Upisao je i diplomom okrunio na Filozofskom fakultetu studij njemačkog jezika i filozofije — i to mu je u životu trebalo biti prvo zanimanje, a bit će mu tek pozadina i dobra kulturna pričuva. Moglo bi se, dalje, reći da je »likovnjaštvo« bilo drugo na ljestvici njegova zanimanja u mladim godinama kada se čovjek opredjeljuje i formira. A tek ono treće, glazba, postat će mu prvotno, najglavnije zanimanje. I dok službeno, prvotno, studira njemački i filozofiju i dok »troši« vrijeme u čitanju, praćenju likovnih zbivanja, a ponešto i crtanju, on uči i glazbu, kompoziciju, na Zagrebačkom konzervatoriju, gdje su mu profesori ljudi koji su, uglavnom kao profesori, označili period naše glazbene akademije između dva rata: F. Dugan, F. Lotka i B. Bersa.

I onda slijedi put kojim se više-manje redovito prolazi, put srednjoškolskog profesora u Cetinju, Novoj Gradiški, Karlovcu i Zagrebu. No nigdje se nije dugo zadržao; sva je ta mjesta promijenio u samih sedam godina.

Godine 1941. Državni konzervatorij u Zagrebu pomladuje profesorski kadar sposobnim i agilnim mladim ljudima, tako će se te 1941. naći među njima i Cipra kao predavač temeljnih predmeta: kompozicije, muzičkih forma i instrumentacije, a od 1949. bit će i redoviti profesor. Ugledom glazbenika i glazbenog pedagoga zaslužio je službu i čast dekana na istoj ustanovi kroz deset godina, od 1961. do 1971. Dva puta je, dakle, doživio plodni radni zanos te škole, u vrijeme kad je bio novi mladi profesor i u vrijeme pod konac službe dekana.

Dok je mladima morao »službeno« predavati glazbene forme i kompozicijsku glazbenu tehniku, sam je u svojoj skladateljskoj produkciji bježao od ustaljenih, strogo definiranih glazbenih formi i od ustaljene kompozicijske tehnike, njezinih pravila i zakona; a kako na mlade redovito više utječe primjer rada nego riječi, to je i prof. Cipra utjecao na buduće hrvatske glazbenike, osobito skladatelje, više primjerom svojih djela nego održanih lekcija. Dva naša skladatelja suvremenih glazbenih izričaja, afirmirana i izvan Domovine, Ivo Malec i Marko Ružđak, rado se sjećaju i pozivaju na svoga profesora, sada, eto, pokojnog Milu Cipru.

Ciprin glazbeni opus već rano probudit će zanimanje naše glazbene kritike i muzikologije. Tako će ga prof. J. Andreis predstaviti u *Sv. Ceciliji* već 1942. i poslije 1969. uz šezdesetu obljetnicu života, i opet iste godine čitavom velikom studijom u *Radu JAZU*. O njegovim estetskim pogledima opširno će pisati naš teoretičar glazbene estetike i sociologije Ivo Supićić.

A prošao je Cipra, u vremenu brzih promjena na svim područjima ljudskog življenja i izricanja, više umjetničkih faza. Započeo je kao oduševljeni pristaša nacionalnoga glazbnog pravca. Prve njegove zrelije skladbe od 1930, pa i sama diplomatska radnja iz 1933. *Slavenska rapsodija*, svjedoče to ne samo svojim nazivima. Cipra je prvenstveno skadatelj instrumentalne glazbe, i u toj glazbi, u vrijeme kad svjesno želi pripadati nacionalnom smjeru, to je uočljivo,

bilo da u skladbama citira ili upotrebljava prepoznatljive odrednice našeg melosa. Od vokalnih djela iz toga perioda spomenimo barem uspješni vokalni ciklus *Djevojačka ljubav*. Neki narodni napjevi toliko su ga fascinirali da ih je upotrebio nekoliko puta u različitim skladbama. Svakako, najviše ga inspirira njegova Bosna. Nakon toga perioda dolazi vrijeme oduševljenja za neobaroknim smjerom u europskoj glazbi kojemu se zdušno priklanja. Neke karakteristike toga stila ostat će prisutne u skladbama svih Ciprinih umjetničkih perioda.

Dolazi vrijeme kada i on posve napušta tonalnost i priključuje se dodekafoniji, a vrlo uspješno se okušava i u avangardi i u njoj relativno dugo ostaje, da bi se opet približio nacionalnomu u glazbi ali kroz avangardna izražajna sredstva.

Može se reći da je svako novo Ciprino djelo zaista novo, neponovljivo s obzirom na formu i druga izražajna sredstva, osobito melodiju i ritmiku. Neko vrijeme osobito ga zanima dramska glazba, tako piše glazbu za dječji igrokaz *Snjeguljica*, scensku glazbu za djela Eshila (*Agamenenon*), Euripida (*Fedra*), Shakespearea (*Hamlet* i *Kako vam drago*), Goethea (*Ifigenija na Tauridi*), Lučića (*Robinja*) i Shawa (*Cezar* i *Kleopatra*).

Najuspješnijim Ciprinim djelom smatra se veličanstvena *Kantata o čovjeku*. »U četiri stavka ove kantate, na stihovima Sofoklove *Antigone*, Goetheova *Prometeja* i Minčetićeva *Madrigala*, te na tekst I. člana Deklaracije Ujedinjenih naroda o pravima čovjeka, dao je Cipra kontrastnu, muzički bogatu, dinamičnu sliku čovjeka u njegovim odnosima prema prirodi, božanstvu, ljepoti i svojim bližnjima. Duboki Ciprin humanizam, njegove sklonosti meditiranju o čovjekovu udesu na zemlji, ali i njegovo sve slobodnije upotrebljavanje disonantnih sklopova, izbijaju na svakoj stranici ovog djela koje bez sumnje spada u najuspjelija ostvarenja novije hrvatske glazbe.«

Ne nabrajajući sva ostala njegova brojna djela, orkestralna, komorna, glasovirska, dramska i vokalna, spomenimo ipak posebno orkestralni *Triptihon dalmatinskih gradova*, posvećen Šibeniku, Splitu i Dubrovniku (*Ioannis Lucacich de Sebenico in memoriam, Aspalathos — Son et lumière* i *Jur ta je Dubrava tvrda u mramoru*) i suitu *Sunčev put* za simfonijski duhački orkestar koja se sastoji od 12 vrlo slobodnih varijacija na dvanaestonsku temu. »Varijacije su idejno povezane uz 12 sazviježda (*zodijak*) kroz koje sunce u svojem svakidašnjem ophodu prividno promiče. To je 'sunčev sat' koji dočarava tok nepovratna vremena, stalnost u mijeni, vrijeme samo.«

Pisao je Cipra i glazbu za više igranih i dokumentarnih filmova. U duhovnoj glazbi ogledao se s nekoliko kraćih skladbi i nešto većom skladbom *Psalam* — za mješoviti zbor.

Kako je volio svoju i našu Bosnu, ništa manje nije volio i našu »Atenu« — Dubrovnik i naš Split i Zagreb; sve ga je jednako nadahnjivalo, i naše staro i naše novo. Volio je staru klasičnu mudrost gnomički izraženu i našu povijest enski ispričanu. — »Bogat dar zapažanja i širinu naobrazbe koja zahvaća produbljen interes ne samo za muzičku umjetnost već i za likovnu umjetnost, za književnost i filozofiju pokazao je Cipra u svojim brojnim predavanjima, kao i u svojim člancima i studijama.«

Osim što je bio srednjoškolski profesor, profesor na Muzičkoj akademiji, dekan na istoj Akademiji, bio je i predsjednik Društva hrvatski skladatelja i član tolikih ustanova i društava. Za svoju raznoliku glazbeničku djelatnost dobio je više priznanja i nagrada.

Profesor Milo Cipra bio je čovjek visoka rasta, uspravna hoda i široka čela, visokih etičkih i moralnih principa, kršćanin u svako životno doba, hrvatski rodoljub i kozmopolit, radin čovjek, po vokaciji umjetnik i po radu profesionalac. — Zaslužio je vječni pokoj i trajan spomen!